

คู่มือ

การเลี้ยงนกกระทา

สำหรับเกษตรกร

สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์
กรมปศุสัตว์

คู่มือ การเลี้ยงนกกระทาสำหรับเกษตรกร

ลิขสิทธิ์

กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์
164.115.129.63/dcontrol/site/

จัดพิมพ์โดย

สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์
กรมปศุสัตว์

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 10,000 เล่ม

ที่ปรึกษา

นายสัตวแพทย์ประภาส ภิญโญชีพ
ผู้อำนวยการสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์

ผู้เรียบเรียง

นายสัตวแพทย์วัชรพงษ์ สุดดี
สัตวแพทย์หญิงอรพรรณ อัจคำภา
นายสัตวแพทย์ณัฐวุฒิ จิระ
สัตวแพทย์หญิงวชิราพร แสนสม
นางสาวสิรินมาศ สุดดี
นายพงษ์ศักดิ์ เชื้อนแก้ว

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
โทร. 0 2525 4807-9 โทรสาร. 0 2525 4855

คู่มือ

การเลี้ยงนกกระทา
สำหรับเกษตรกร

สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์
กรมปศุสัตว์

คำนำ

นกกระทา (Quail) เป็นสัตว์ปีกอีกชนิดหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมนำมาเลี้ยงกันในประเทศไทย อาจด้วยเหตุผลที่ว่า การเลี้ยงนกกระทานั้นใช้ระยะเวลาสั้น เป็นสัตว์ปีกที่เลี้ยงง่าย โดยที่ผลตอบแทนในการเลี้ยงนกกระทานั้น มีตั้งแต่การจำหน่ายพันธุ์นกกระทา ไชนกกระทา เนื่อนกกระทา รวมไปถึงชิ้นกกระทาที่นิยมนำไปทำเป็นปุ๋ย เรียกได้ว่าเป็นธุรกิจที่ครอบคลุมครบวงจร ในประเทศไทยมีการเลี้ยงนกกระทามากกว่า 12 ชนิด ถือว่าเป็นอาชีพทางเลือกอีกหนึ่งอย่างที่สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้เป็นอย่างดี

คู่มือการเลี้ยงนกกระทาสำหรับเกษตรกรเล่มนี้ จัดทำขึ้นมาเพื่อมีวัตถุประสงค์ให้เกษตรกรได้มีความรู้ความเข้าใจถึงหลักการของการเลี้ยงนกกระทา โดยทางผู้จัดทำได้พยายามศึกษาค้นคว้าเนื้อหาบทความทางวิชาการต่าง ๆ ที่คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรหรือผู้ที่มีความสนใจในการเลี้ยงนกกระทา ให้มีแนวทางวิธีการในการเลี้ยงนกกระทาให้ถูกต้อง ได้รับผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า อีกทั้งคู่มือการเลี้ยงนกกระทาสำหรับเกษตรกรเล่มนี้ ยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการป้องกันโรคติดต่อต่าง ๆ ที่มักเกิดในนกกระทา ช่วยให้เกษตรกรเข้าใจถึงสาเหตุของการเกิดโรคและวิธีการป้องกันโรคได้ ทางคณะผู้จัดทำหวังว่า คู่มือการเลี้ยงนกกระทาสำหรับเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร นักเรียน นักศึกษาและผู้ที่มีความสนใจในการเลี้ยงนกกระทา ได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

คณะผู้จัดทำ

มกราคม 2560

สารบัญ

	หน้า
การเลี้ยงนกกระทา	1
การเริ่มต้นการเลี้ยงนกกระทา	2
การเก็บรักษาไข่ฟัก	3
การฟักไข่นกกระทา	4
การดูแลนกกระทาแรกเกิดถึงอายุ 15 วัน	5
การเลี้ยงนกกระทารุ่น อายุตั้งแต่ 15 - 35 วัน	6
การเลี้ยงนกกระทาไข่ อายุตั้งแต่ 35 วันขึ้นไป	8
การเลี้ยงนกกระทาเนื้อ	9
สูตรอาหารนกกระทาในแต่ละช่วงอายุ	10
โรงเรียนในการเลี้ยงนกกระทา	11
โรคที่สำคัญในนกกระทา	12
ตารางการทำวัคซีนและวิธีการทำวัคซีนในนกกระทา	25

การเลี้ยงนกกระทา

นกกระทา (Quail) จัดอยู่ในตระกูลเดียวกับไก่ป่าและไก่ฟ้า มีการเลี้ยงทั่วไปในทวีปเอเชีย ยุโรป และอเมริกา สำหรับแถบเอเชียประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศแรกที่น่ามาเลี้ยง ในอดีตการเลี้ยงนกกระทาเพื่อเป็นงานอดิเรกและฟังเสียงร้องเหมือนนกเขาชวาในบ้านเรา ต่อมา มีการพัฒนารูปแบบการเลี้ยงเพื่อการค้าบริโภคทั้งเนื้อและไข่ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค มีการปรับปรุงสายพันธุ์จนได้นกกระทาพันธุ์ที่ให้ไข่ตก สำหรับในประเทศไทยมีพันธุ์นกกระทาไม่น้อยกว่า 12 ชนิด แต่พันธุ์ที่นิยมเลี้ยงกันแพร่หลายในประเทศไทยคือ นกกระทาญี่ปุ่น (Japanese Quail) การเลี้ยงนกกระทานั้นใช้พื้นที่ในการเลี้ยงน้อย เริ่มวางไข่ครั้งแรกเมื่ออายุ 7 สัปดาห์ และจำหน่ายเป็นนกกระทาเนื้อได้เมื่ออายุ 5 สัปดาห์ เนื่องจากนกกระทามีขนาดตัวที่เล็กจึงทำให้อินอาหารน้อย ต้นทุนในการเลี้ยงน้อยตามไปด้วย และระยะเวลาในการเลี้ยงสั้นให้ผลตอบแทนเร็ว จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้เกษตรกรนิยมเลี้ยงนกกระทากันอย่างแพร่หลาย

ที่มา <http://agriprofocus.com/upload/post/Quail.jpg>

ภาพที่ 1 นกกระทาญี่ปุ่น

ภาพที่ 2 ไข่นกกระทา

ที่มา <http://cdn2.stylecraze.com/wp-content/uploads/2015/04/quail-egg.jpg>

พันธุ์นกกกระทา

พันธุ์นกกกระทาที่นิยมเลี้ยงในประเทศไทยคือ นกกกระทาญี่ปุ่น (Japanese Quail) เป็นพันธุ์ที่ใช้เลี้ยงเอาไข่เป็นการค้า เลี้ยงง่าย โรคน้อย ให้ไข่ดก รูปร่างลักษณะเพศผู้ ขนหน้าอกสีเหลืองแกมน้ำตาลปนขาวหรือน้ำตาลปนแดง เพศเมีย โดยส่วนมากสีขนที่คอจะไม่ค่อยเข้ม หรือมีสีน้ำตาลปนเทา และดำปนขาว หรือน้ำตาลปนดำ ให้ไข่ประมาณ 300 ฟอง/ปี ระยะเวลาให้ไข่ 11 เดือน อายุฟักออกจากไข่ 16-19 วัน เปลือกไข่จะมีลายประ สีน้ำตาล น้ำเงิน จนถึงลายจุดดำ นกกกระทาโตเต็มที่น้ำหนักตัวประมาณ 140 กรัม เริ่มให้ไข่เมื่ออายุ 42 วัน น้ำหนักไข่ 8-12 กรัม (7% ของน้ำหนักตัว)

ที่มา https://www.purelypoultry.com/images/coturnix-1_03.jpg

ภาพที่ 3 นกกกระทาญี่ปุ่น

การเริ่มต้นการเลี้ยงนกกกระทา

การคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์นกกกระทา

นกกกระทาที่จะนำมาเลี้ยงเป็นพ่อแม่พันธุ์นั้น ควรต้องมีการคัดเลือก ลักษณะดี เพศผู้มีอัตราการเจริญเติบโตเร็ว รูปร่างสมบูรณ์แข็งแรง ตัวโต ดวงตาแจ่มใส ส่วนเพศเมียมีอัตราการเจริญเติบโตดี รูปร่างสมบูรณ์แข็งแรง เมื่อนกกกระทาเริ่มเป็นสาว ส่วนท้องติดกันมีลักษณะใหญ่ ถือว่าเป็นลักษณะของแม่พันธุ์ที่ดี ช่วงอายุที่จะนำนกกกระทามาทำเป็นพ่อแม่พันธุ์อยู่ระหว่างอายุ 6 สัปดาห์ขึ้นไป

การผสมพันธุ์นกกกระทา

สำหรับการผสมพันธุ์นกกกระทานั้นจะนำนกเพศผู้และเพศเมียใส่ในกรงเดียวกัน อัตราส่วนเพศผู้ต่อเพศเมีย 1:3 ตัว ไม่ควรใช้ตัวเมียมากเกินไป

เพราะจะทำให้ไข่มีเชื้อลดลง โดยทั่วไปมักจะนิยมเลี้ยงเพศผู้กับเพศเมียรวมกัน ตั้งแต่เป็นนกรุ่น เพราะจะช่วยลดนิสัยการจิกตีกัน เริ่มเก็บไข่ได้แล้วเมื่อวันที่ 7-15 วัน หลังจากทีปล่อยนกรักษาผสมพันธุ์กัน ไชน่กกระทาที่มีน้ำเชื้อดี ช่วงอายุพ่อแม่พันธุ์ระหว่าง 6-12 เดือนหลังจากวันที่เริ่มผสมพันธุ์ เฉลี่ยอายุการใช้งาน 9 เดือน การผสมพันธุ์นกรักษาเพื่อให้ได้ผลดีควรหลีกเลี่ยงการผสมพันธุ์แบบเลือดชิด ไม่ว่าจะเป็นการผสมแบบสายเดี่ยวหรือผสมฝูงก็ตาม เพราะจะทำให้เปอร์เซ็นต์การฟักออกลดลงและลูกนกที่เกิดมาพิการ

ภาพที่ 4 นกรักษาเพศเมียและเพศผู้

ที่มา <http://www.pets4homes.co.uk/imagesclassifieds/2013/09/26/432973/large/japanese-quail-5243d50501624.JPG>

การเก็บรักษาไข่ฟัก

การเก็บรักษาไข่นกรักษา ก่อนเข้าฟักนั้น ควรเก็บไว้ในห้องที่มีอุณหภูมิ ประมาณ 14 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ 60-70 % ห้องสะอาด อากาศถ่ายเท ไม่อับชื้น ไข่ที่นำเข้าฟักไม่ควรเก็บไว้นานเกิน 7 วัน เพราะจะทำให้อัตราการฟักออกเป็นตัวลดลง การวางไข่ควรวางด้านป้านขึ้น

ภาพที่ 5 การเก็บรักษาไข่ฟัก

ที่มา http://ammermanfarm.weebly.com/uploads/1/9/2/9/19294739/9654455_orig.jpg

การฟักไข่นกกระทา

การเตรียมตู้ฟักไข่ก่อนนำไข่เข้าฟัก ต้องมีการทำความสะอาดและรมควันฆ่าเชื้อโรคที่ติดมากับเปลือกไข่ ด้วยการใช้น้ำด่างทับทิม 6 กรัม ต่อฟอร์มาลิน (40%) 12 ซีซี. ต่อพื้นที่รมควัน 1 ลูกบาศก์ฟุต โดยใช้จานกระเบื้องหรือจานเคลือบวางไว้ที่พื้นตู้ฟักไข่ จากนั้นเทด่างทับทิมลงในภาชนะแล้วตามด้วยฟอร์มาลินแล้วให้รีบปิดตู้ฟักไข่ ปล่อยให้ด่างทับทิมและฟอร์มาลินทำปฏิกิริยา หากเป็นตู้ฟักไข่ไฟฟ้าเปิดสวิตซ์ให้พัดลมหมุนภายในตู้ประมาณ 20 นาที แล้วจึงเปิดช่องระบายอากาศและประตูให้หมดกลิ่นยา

ตู้ฟักไข่ใช้อุณหภูมิระหว่าง 99.5–100 องศาฟาเรนไฮต์ ความชื้นสัมพัทธ์ 60% ในช่วง 15 วันแรก การกลับไข่นกกระทาควรกลับไม่น้อยกว่าวันละ 3 ครั้ง ตั้งแต่วันแรกที่นำไข่เข้าฟักจนถึงวันที่ 15 และเมื่อวันที่ 16 ถึงวันฟักออก ปรับอุณหภูมิเป็น 99 องศาฟาเรนไฮต์ และเพิ่มความชื้นสัมพัทธ์เป็น 70–75% วันที่ลูกนกฟักออกเป็นตัวควรเปิดรูระบายอากาศออกเพื่อให้มีอากาศถ่ายเท

[http://i.ebayimg.com/00/s/NDEzWDU1MA==/z/dpkAAOSwPYZU8jkQ/\\$_1.JPG?set_id=2](http://i.ebayimg.com/00/s/NDEzWDU1MA==/z/dpkAAOSwPYZU8jkQ/$_1.JPG?set_id=2)

ภาพที่ 6 นกกระทาฟักออกจากไข่

<http://upic.me/f2/dsc02212.jpg>

ภาพที่ 7 ลูกนกกระทาแรกเกิด

การดูแลนกกระทาแรกเกิดถึงอายุ 15 วัน

นกกระทาที่ฟักออกมาจากไข่แล้ว สังเกตดูเมื่อเห็นว่ามีขนแห้งดีแล้ว จึงค่อยนำออกจากตู้เกิด โดยเฉลี่ยน้ำหนักลูกนกกระทาเมื่ออายุ 1 วัน จะหนักประมาณ 6.75-7.0 กรัม นำมาเลี้ยงในกรงกก พื้นกรงควรปูรองด้วยกระสอบป่าน ฟางข้าว หรือผ้าหยาบ ๆ ไม่ควรใช้กระดาษหนังสือพิมพ์หรือกระดาษถุงอาหาร เพราะจะทำให้ลูกนกกลืน เกิดขาล้างหรือขาพิการได้ แต่ถ้าเป็นการเลี้ยงแบบปล่อยพื้น ควรใช้วัสดุรองพื้นที่สามารถดูดซับความชื้นได้ดี เช่น แกลบ หลอดไฟที่ใช้กมมีขนาด 60 วัตต์ แขนงให้สูงจากพื้น 20-40 เซนติเมตร หลอดไฟ 1 หลอด ต่อลูกนกกระทา 60-100 ตัว

การให้อาหาร โดยปกติธรรมชาติลูกนกกระทาที่แข็งแรงจะกินอาหารได้ดีภายใน 1-3 วันแรก จะใช้อาหารสำเร็จรูปเลี้ยงลูกนกกระทา หรือจะผสมเองตามสูตรก็ได้ โดยมีโปรตีนประมาณ 24-28 % การให้อาหารควรโปรยอาหารลงบนพื้นที่ปูด้วยกระสอบหรือกระสอบป่าน เพื่อให้มันได้รู้จักการกินอาหารได้เร็วขึ้น

การให้น้ำ น้ำที่ใช้จะต้องสะอาด ใส่ในอุปกรณ์ให้น้ำแบบขวดคว่ำและใส่ก่อนกรวดเล็ก ๆ ลงไปด้วย ในระยะ 3-7 วันแรก ควรละลายยาปฏิชีวนะผสมในน้ำให้ลูกนกกินด้วย เพราะจะช่วยให้ลูกนกเจริญเติบโตเร็วขึ้นและแข็งแรง ทั้งนี้ น้ำและอาหารจะต้องมีให้ลูกนกกินตลอดเวลา

เมื่อลูกนกกระทาอายุได้ 15 วัน ควรย้ายขึ้นไปอยู่กรงกรุ่นเพื่อไม่ให้หนักหนาแน่นจนเกินไป เพราะว่าลูกนกในระยะนี้มีความแข็งแรงพอที่จะสามารถยืนบนกรงที่เป็นตาข่ายได้

ภาพที่ 8 การกนกกระทา

<http://4.bp.blogspot.com/vTBN7UOQjgk/UJGgrolNd9I/AAAAAAAAABfk/S4U488GuW10/s1600/quail+brooder.jpg>

http://yuho-foods.com/upload/userfiles/image/2009-11-13_152520.jpg

ภาพที่ 9 นกกระทาระยะกก

การเลี้ยงนกกระทารุ่น อายุตั้งแต่ 15 – 35 วัน

นกกระทารุ่น คือ นกกระทาที่พ้นระยะกกอายุตั้งแต่ 15 วัน จนถึงอายุ 35 วัน ลูกนกกระทาในระยะนี้จะมีขนงอกเต็มตัว จุดประสงค์ทั่วไปของการเลี้ยงนกกระทาในระยะนี้ เพื่อให้นกกระทามีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์และให้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

การให้อาหาร อาหารที่ใช้เลี้ยงลูกนกกระทาในระยะนี้ยังคงใช้อาหารลูกนกตามเดิม อย่าใส่อาหารจนเต็มถัง ให้ใส่เพียงครึ่งถัง ถังอาหารที่ใช้เหมือนกับถังให้อาหารไก่และใส่ตาข่ายในรางอาหารเพื่อป้องกันการคุ้ยเขี่ยอาหารกระเด็นออกมา

การให้น้ำ อุปกรณ์ที่ให้น้ำจะใช้เป็นแบบขวดคว่ำ หรือเป็นถังก็ได้ ควรทำความสะอาดและเปลี่ยนน้ำทุกวัน

ภาพที่ 10 การเลี้ยงนกกระทารุ่นแบบปล่อยพื้น

การแยกเพศนกกระทา เมื่อนกกระทาอายุประมาณ 3-4 สัปดาห์ จะต้องทำการแยกเพศ วิธีการสังเกตโดยดูจากลักษณะภายนอกความแตกต่างของสีขน เพศผู้ ขนหน้าอกสีเหลืองแกมน้ำตาลปนขาวหรือน้ำตาลปนแดง นอกจากนี้ ยังสามารถดูได้จากกระเปาะบริเวณก้นร่วมด้วยได้ เมื่อนกอายุ 4 สัปดาห์ เพศผู้จะมีกระเปาะพอง ถ้าค่อย ๆ บีบจะมีน้ำสีขาวเป็นฟอง เพศเมียสีขนที่คอจะไม่ค่อยเข้มหรือมีสีน้ำตาลปนเทา และดำปนขาวหรือน้ำตาลปนดำ บริเวณก้นของเพศเมียค่อยข้างเรียบไม่มีกระเปาะ

ภาพที่ 11 แสดงลักษณะสีขนของเพศผู้และเพศเมีย

ภาพที่12 กระเปาะบริเวณก้นของเพศผู้จะมีน้ำสีขาวเป็นฟอง

https://i.ytimg.com/vi/0J_hXGbnZU/maxresdefault.jpg

ภาพที่ 13 เพศเมียจะไม่มีกระเปาะบริเวณก้น

<http://www.2zoo.org/uploads/13812943621.jpg>

การเลี้ยงนกกะทาไข่ อายุตั้งแต่ 35 วันขึ้นไป

สำหรับการเลี้ยงนกกะทาในช่วงอายุ 35 วันขึ้นไปเพื่อการค้ำนนั้น นิยมเลี้ยงแบบกรงตบวางซ้อนกัน 4-5 ชั้น ระหว่างชั้นบนพื้นหลังกรงจะมีแผ่นรองรับขี้นก เพื่อความสะดวกในการดูแลทำความสะอาด การเลี้ยงนกกะทาแบบกรงตบนี้ ในแต่ละกรงจะขังรวมกันประมาณ 10-13 ตัว นกกะทาจจะเริ่มให้ไข่เมื่ออายุประมาณ 49-54 วัน และจะให้ไข่ตกที่สุตระหว่างอายุ 60-150 วัน นกกะทาเริ่มให้ไข่ฟองแรกจะมีน้ำหนักตัวประมาณ 120-140 กรัม สำหรับการเก็บไข่นกกะทาควรเก็บทุกวัน วันละ 3-4 ครั้ง แล้วรีบนำไปเก็บไว้ในห้องที่มีอุณหภูมิเย็นสบาย เพื่อรักษาคุณภาพของไข่นกกะทา ก่อนนำส่งตลาด

การให้อาหาร อาหารที่มีโปรตีนประมาณ 24% เพื่อให้นกกะทามีการเจริญเติบโตเต็มที่ สีขนเข้มเป็นมันเต็มลำตัว การเปลี่ยนอาหารนกไม่ควรเปลี่ยนกะทันหัน เพราะจะทำให้ส่งผลกระทบต่อกรงไข่ การให้อาหารควรให้เพียงครึ่งราง เพื่อลดการค้ำยเคี้ยว แต่มีอาหารและน้ำให้กินตลอดเวลา รางอาหารจะแขวนไว้ด้านนอกกรง

การให้น้ำ ภาชนะที่ใช้จะเป็นถ้วย ชัน ท่อพีวีซีผ่าครึ่งหรือจะใช้แบบนิปลีก็ได้ ใส่น้ำแขวนไว้นอกกรง มีน้ำให้กินกินตลอดเวลา น้ำควรเปลี่ยนทุกวัน และรางน้ำจำเป็นจะต้องทำความสะอาดทุกวันเช่นกัน เพราะถ้าสกปรกอาจจะทำให้นกกะทาเป็นโรคและติดเชื้อได้

การให้แสงสว่าง ในช่วงกลางคืนประมาณ 1-5 ฟุต แรงเทียน ความยาวของช่วงแสงไม่น้อยกว่า 14 ชั่วโมง/วัน อาจจะเป็นแสงไฟจากหลอดฟลูออโรนก็ได้ ให้แสงกระจายทั่ว ๆ ไป อย่างสม่ำเสมอ อย่าให้มีเงามืดบังรางน้ำรางอาหาร

ภาพที่ 14 นกกะทาระยะให้ไข่

ภาพที่ 15 ไช้นกกระทา

<http://www.marketmanila.com/wp-content/uploads/2012/07/18.jpg>

การเลี้ยงนกกระทาเนื้อ

นกกระทาเนื้อ คือ นกกระทาเพศผู้ที่ได้จากการคัดแยกออกจากเพศเมีย หรืออาจจะเป็นนกเพศเมียที่ปลดจากการให้ไข่ จะนำมาเลี้ยงให้มีความสมบูรณ์ให้เนื้อมากและน้ำหนักดี เพื่อจะนำไปขายเป็นนกเนื้อ การให้น้ำและอาหารจะให้แบบเต็มที่ตามความต้องการ โดยให้อาหารวันละ 2-3 ครั้ง อาหารที่ใช้ควรเป็นอาหารที่มีโปรตีน 28% หรืออาจจะเป็นอาหารไก่กระทงเลี้ยงก็ได้ นกกระทาสามารถจับขายได้เมื่ออายุประมาณ 35-40 วัน

ภาพที่ 16 การเลี้ยงนกกระทาเนื้อ

<http://www.shopkrabi.com/Images/Products/Large/4204933%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E%E0%B8%96%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%A20063.jpg>

ภาพที่ 17 นกกระทาเนื้อถนอมชน

http://upic.me/i/ni/11198929_417642368408576_1467654984_n.jpg

สูตรอาหารนกกระทาในแต่ละช่วงอายุ

วัตถุดิบ (กิโลกรัม)	ลูกนก (0-4 สัปดาห์)	ระยะรุ่นไข่ (อายุ 4 สัปดาห์-6 เดือน)		ระยะรุ่นไข่ (อายุ 6 เดือนขึ้นไป)		นกตัวผู้ อายุ 6 สัปดาห์ ถึงชาย
		สูตร 1	สูตร 2	สูตร 1	สูตร 2	
ปลายข้าว	-	-	9	-	10	-
ข้าวโพดบด	32	36	35	35	37.5	45
รำละเอียด	11	10	-	18	-	18
กากถั่วเหลือง (44% โปรตีน)	41.8	36.2	46.5	31.1	40	22.7
ปลาป่น (55% โปรตีน)	10	7	-	5	-	7
ใบกระถินป่น	3	3	-	3	3	3
เปลือกหอย	1	5	6	5	6	2
ไคแคลเซียมฟอสเฟต (P18)	0.5	2	2.5	2	2.5	1.5
เกลือป่น	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35
ดีแอล-เมทไทโอนิน	0.1	0.2	0.4	0.3	0.4	0.2
แร่ธาตุวิตามินรวม (ตามอายุของสัตว์)	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25
รวม	100	100	100	100	100	100
โปรตีนในอาหาร %	28	24	24	21.9	21.9	20
พลังงานที่ใช้ประโยชน์ (กิโลแคลอรี/กก.)	2600	2529	2557	2540	2509	2700

ที่มา : สำนักพัฒนาอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์, 2559

ภาพที่ 18 อาหารนกกระทา

<http://pioneersettler.com/raising-quail-homestead-tips-for-the-best-quail-eggs/>

โรงเรียนในการเลี้ยงนกกระทา

ลักษณะโดยทั่วไปของโรงเรียนเลี้ยงนกกระทา จะสร้างให้ง่ายต่อการจัดการ มีโครงสร้างโรงเรียนที่แข็งแรง พื้นโรงเรียนควรเป็นพื้นคอนกรีต ดูแลรักษาความสะอาดง่ายและยังสามารถป้องกันหนูและงูได้ ถ้าเลี้ยงแบบหลายชั้นควรมีเพดานสูงพอสมควร เพื่อให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก ฝาผนังโรงเรียนควรใช้ลวดตาข่ายหรือลวดถักขนาดเล็ก และมีฝ้าม่านใช้กันเวลาลมโกรกหรือกันแดดกันฝนสาดเข้ามาในโรงเรียน

กรงกนกกระทา การกกลูกนกกระทาในช่วงอายุ 1-20 วัน โดยทั่วไปขนาดของกรงกจะกว้าง 1 เมตร ยาว 1.5 เมตร สูง 0.5 เมตร ด้านข้างกรงจะปิดทึบ หลอดไฟที่ใช้กกขนาด 60 วัตต์ แขนงให้สูงจากพื้น 20-40 เซนติเมตร หลอดไฟ 1 หลอดต่อลูกนกกระทา 60-100 ตัว ภายในกรงกจะปูรองพื้นด้วยกระสอบป่าน แกลบ ขี้เลื่อย หรือผ้าหยาบ ๆ เพื่อให้ลูกนกได้รับความอบอุ่นระยะเวลาปกติในการกกให้ความอบอุ่นจะอยู่ในช่วงไม่เกิน 2 สัปดาห์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศด้วย ถ้าอากาศหนาวจะกกนานถึง 3 สัปดาห์ หลังจากนั้นจะย้ายไปเลี้ยงในกรงนกกกระทารุ่น

กรงนกใหญ่ สำหรับกรงนกกกระทาใหญ่จะมีขนาด กว้าง 1 เมตร ยาว 1.5 เมตร สูง 15 เซนติเมตร เลี้ยงนกกกระทาได้ประมาณ 50-75 ตัว ความสูงของกรงนั้นควรสูงพอประมาณให้นกยืนได้สบาย ถ้าสูงเกินไปนกมักจะบินหรือกระโดดซึ่งจะทำให้ได้รับบาดเจ็บ พื้นควรใช้ลวดตาข่ายสีเหลี่ยมขนาด 1 นิ้ว ด้านข้างใช้ลวดตาข่ายขนาดที่ตัวนกกกระทาลอดออกมาไม่ได้ พื้นลาดเอียงออกมาทางด้านนอกกรงเล็กน้อย เพื่อสามารถให้ไขไหลออกมาและง่ายต่อการเก็บไข่ รางให้น้ำและอาหารแขวนไว้นอกกรง กรงนกกกระทานิยมเลี้ยงเรียงซ้อนกันเพื่อประหยัดพื้นที่ และจะต้องมีแผ่นสังกะสีหรือแผ่นกระเบื้องรองไว้เพื่อเก็บขี้นกกกระทา

ภาพที่ 19 ภายในโรงเรือนนกกกระทาไข่

ภาพที่ 20 กรงนกกกระทา

โรคที่สำคัญในนกกกระทา

โรคที่พบในนกกกระทามีความคล้ายคลึงกับไก่และสัตว์ปีกชนิดอื่น ๆ แต่นกกกระทาจมีความทนทานต่อโรคมกกว่า ส่วนมากจะพบโรคในระยะแรกเกิด อัตราการตายในลูกนกกกระทาประมาณ 20-25% ซึ่งสามารถพบได้ในระยะกกลูกนกกกระทา (อายุ 0-14 วัน) ขึ้นอยู่กับการจัดการที่เป็นสาเหตุโน้มนำ เช่น อุณหภูมิที่ใช้กกลูกนกกกระทาไม่เหมาะสม มีลมโกรกในโรงกมากเกินไป มีความหนาแน่นของลูกนกกกระทามากเกินไป น้ำดื่มสำหรับนกกกระทาไม่สะอาด เป็นต้น แต่ถ้าหากมีการดูแลที่ดีจะทำให้อัตราการตายลดลงถึง 8-10% นอกจากนี้โรคที่พบในนกกกระทาอาจเกิดจากเชื้อโรคต่าง ๆ เช่น เชื้อไวรัส ซึ่งจะมีผลต่อนกกกระทาทั้งฝูงเนื่องจากโรคจะแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว ส่วนโรคที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย อาจมีสาเหตุโน้มนำมาจากการจัดการฟาร์มด้วยเช่นกัน ดังนั้น การสุขาภิบาลที่ดีจึงเป็นกุญแจสำคัญในการป้องกันโรคที่เกิดในนกกกระทาได้ ซึ่งทรงสำหรับนกกกระทาที่ใช้ในโรงเรือนต้องสะอาด และสามารถป้องกันสัตว์ปีกชนิดอื่นและสัตว์อื่น ๆ เข้ามาภายใน น้ำที่ใช้จะต้องสะอาดและให้อาหารที่มี

คุณภาพและเพียงพอ ผู้เลี้ยงต้องทำการสังเกตอาการผิดปกติของนกกระทาทุกวันโดยเฉพาะในช่วงแรก ซึ่งถ้าหากพบว่านกกระทาแสดงอาการผิดปกติ เช่นอ่อนแรง หายใจเร็ว ท่าเดินผิดปกติ จะต้องแยกออกจากกรงทันที รวมถึงสังเกตลักษณะผิดปกติของอุจจาระด้วย ซึ่งโรคที่มักพบในนกกระทามีดังนี้

โรคไข้หวัดนก (Avian influenza)

เป็นโรคติดต่อรุนแรงที่สามารถพบได้ในนกกระทา มีอัตราการตายมากถึง 100%

สาเหตุ

เกิดจากเชื้อไวรัสอินฟลูเอนซ่า (Avian influenza virus) มีหลายสายพันธุ์ ทั้งสายพันธุ์ที่ไม่รุนแรง และรุนแรง มีระยะฟักตัวประมาณ 3 - 7 วัน หรืออาจนานถึง 21 วัน

การติดต่อ

นกกระทาสามารถติดต่อโรคนี้ได้ทางปากโดยเชื้อที่ปนเปื้อนในเสมหะหรือน้ำลายหรืออุจจาระจากสัตว์ป่วย ติดทางเยื่อตา และจากการหายใจ

อาการ

นกกระทาที่เป็นโรคไข้หวัดนกแบบไม่รุนแรงจะแสดงอาการซึม ขนหิกหยอง เบื่ออาหาร ไข่ลด หายใจลำบาก ท้องเสีย อัตราการตายต่ำ แต่ถ้าเป็นแบบรุนแรงนกกระทาจะแสดงอาการหน้าบวม หงอนและเหนียงคล้ำ จุดเลือดออกที่บริเวณขา หรืออาจตายเฉียบพลัน มีอัตราการตายสูง

การป้องกันและรักษาโรค

ไม่มีการรักษาที่จำเพาะ ทำการป้องกันโรคเข้าสู่ฟาร์มด้วยระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ เช่น รักษาความสะอาดของโรงเรือนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเลี้ยงให้ดีอยู่เสมอ ไม่ให้นักธรรมชาติเข้ามาในโรงเรือน ควบคุมสัตว์พาหะในฟาร์ม เป็นต้น

โรคนิวคาสเซิล (Newcastle disease)

สาเหตุ

เป็นโรคติดต่อรุนแรงที่เกิดจากเชื้อพาราไมกโซไวรัส (Paramyxovirus) ความรุนแรงของการป่วยและอัตราการตายจะขึ้นอยู่กับสุขภาพ ภูมิคุ้มกัน และความรุนแรงของเชื้อ ไม่สามารถรักษาให้หายได้ แต่การใช้วัคซีนและการจัดการที่ดีจะช่วยป้องกันการเกิดโรคในฟาร์มได้

การติดต่อ

เชื้อไวรัสมีการแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว สามารถติดต่อได้โดยการหายใจเอาเชื้อเข้าไป การกินอาหารและน้ำที่มีเชื้อโรคนี้อะปนอยู่ หรือติดปะปนมากับบ่อจระเข้ น้ามูก น้าลาย และสิ่งขับถ่ายอื่น ๆ โรคชนิดนี้สามารถติดต่อถึงคน แต่ไม่รุนแรงเพียงทำให้ตาอักเสบเล็กน้อยเท่านั้น

อาการ

นกกระทาที่ป่วยเป็นโรคนี้อาจมีอาการทางระบบประสาท เช่น หายใจลำบาก มีน้ำมูกไหล หัวสั้นกระตุก คอบิดเบี้ยว ขาและปีกเป็นอัมพาต ในบางตัวมีอาการทางระบบการย่อยของอาหารร่วมด้วย เช่น เบื่ออาหาร ท้องร่วง อุจจาระออกมาเป็นสีขาวยาวเหนียว นกกระทามักจะตายภายใน 3-4 วัน หลังจากที่แสดงอาการออกมาให้เห็นและอาจตายมากทั้งเล้าภายใน 1-2 สัปดาห์ ส่วนนกกระทาที่รอดตายหรือหายป่วยจากโรคนี้อาจจะพิการ คอบิด ขาและปีกอาจใช้งานไม่เต็มประสิทธิภาพและอาจเป็นพาหะนำโรคต่อไป

การป้องกันและรักษาโรค

ไม่มีการรักษาที่จำเพาะ ส่วนการป้องกันโรคนั้นจะต้องรักษาความสะอาดของโรงเรือนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเลี้ยงให้ดีอยู่เสมอ อาหารที่ใช้เลี้ยงต้องมีคุณภาพดีและเป็นประโยชน์ต่อร่างกายเพื่อจะให้นกกระทาเจริญเติบโต มีสุขภาพแข็งแรง ควรทำวัคซีนป้องกันโรค ซึ่งปัจจุบันกรมปศุสัตว์ผลิตวัคซีนนิวคาสเซิล สเตรนลาไซต้า โดยใช้หยอดจุมูกลูกนก สามารถคุ้มโรคได้ 3-6 เดือน

ภาพที่ 21 นกที่เป็นโรคนิวคาสเซิล

<http://quaily-tan.tk/some-common-symptoms-when-raising-quail/>

โรคหลอดลมอักเสบติดต่อ (Infectious bronchitis)

มักพบว่าเกิดกับลูกนกกกระทามากกว่า

สาเหตุ

เกิดจากเชื้อโคโรนาไวรัส (Coronavirus)

การติดต่อ

นกกกระทาสามารถติดต่อโดยหายใจเอาเชื้อโรคเข้าไป หรือการกินอาหารและน้ำที่มีเชื้อปะปนเข้าไป

อาการ

อาการจะคล้ายกับโรคหวัดมาก ทำให้หายใจไม่สะดวก อ้าปากเวลาหายใจและจะมีเสียงดังผิดปกติ มีน้ำมูกไหล ตาแฉะ หงอยซึม เชื่องซึม และมักตายเพราะหายใจไม่ออก ลูกนกกกระทาจะไวต่อการติดเชื้อและตายจากระบบหายใจล้มเหลวไต่วาย ส่วนในนกกกระทาที่โตเต็มวัยอาจไม่แสดงอาการขึ้นอยู่กับภูมิคุ้มกันของร่างกาย ทำให้ไข่ลด ไข่ผิดปกติ และมีผลต่อระบบสืบพันธุ์ของนกกกระทาพ่อแม่พันธุ์

การป้องกันและรักษาโรค

ไม่มีการรักษาที่จำเพาะ ส่วนการป้องกันทำได้โดยรักษาความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยง ไม่ควรเลี้ยงนกกกระทาต่างรุ่นปะปนกัน ควรทำวัคซีนป้องกันโรค ซึ่งปัจจุบันกรมปศุสัตว์ได้ทำการผลิตขึ้น สามารถใช้หยอดจุมูกให้นกกกระทา วัคซีนนี้จะสร้างภูมิคุ้มกันได้หลังจากทำวัคซีนแล้ว 21 วัน

โรคหลอดลมอักเสบนกกระทา (Quail bronchitis)

เป็นโรคที่รุนแรงที่ทำให้นกกระทาตายจากระบบทางเดินหายใจล้มเหลว สามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว พบได้กับนกกระทาทุกกลุ่มอายุ ทั้งในนกกระทาเลี้ยงและนกกระทาตามธรรมชาติ มักพบในนกกระทาที่ถูกเลี้ยงรวมกันหลายกลุ่มอายุ อัตราการตายอาจสูงถึง 100% ในนกกระทาที่อายุน้อยกว่า 2 สัปดาห์ แต่ถ้าเกิดโรคในนกกระทาที่อายุมากกว่า 4 สัปดาห์ อัตราการตายจะน้อยกว่า 25%

สาเหตุ

เกิดจากเชื้ออะดีโนไวรัส (Adenovirus) ซึ่งสามารถแยกได้จากระบบทางเดินหายใจของนกกระทาที่ติดเชื้อมีผล

การติดต่อ

นกกระทาสามารถติดต่อได้ทางการหายใจ การกินน้ำ อาหารที่ปนเปื้อนเชื้อเข้าไป

อาการ

อาการที่นกกระทาแสดงออก เช่น หายใจลำบาก ไอ จาม มีน้ำมูกและน้ำตา ผอม อูจจากระเป็นน้ำ เยื่อตาขาวอักเสบ หลอดลมอักเสบ ถุงลมอักเสบ ตับอักเสบ

การรักษาและป้องกันโรค

ไม่มีการรักษาที่จำเพาะ แต่นกกระทาที่ป่วยด้วยโรคนี้จะหายเองได้ เพิ่มอุณหภูมิการกกกลูกนกกระทาประมาณ 1.5-3 องศาเซลเซียส หลีกเลี่ยงการสัมผัสระหว่างนกกระทาที่ต่างกลุ่มอายุและสัตว์ปีกชนิดอื่นๆ นกกระทาใหม่ที่จะนำเข้ามาเลี้ยงในฟาร์มจะต้องกักสังเกตอาการอย่างน้อย 30 วัน

ภาพที่ 22 นกกระทาป่วยโรค
หลอดลมอักเสบ

ที่มา : Jack and Read, 1988

โรคกล่องเสียงอักเสบติดต่อ (Infectious laryngotracheitis)

มักพบเป็นในนกกระทาที่มีอายุ 3-4 เดือนขึ้นไป มีผลทำให้เยื่อ
ภายในกล่องเสียงและหลอดลมเกิดการอักเสบ

สาเหตุ

เกิดจากเชื้อเฮอร์ปีส์ไวรัส (Herpes virus) ที่ทนทานค่อนข้างสูง
ในสภาพแวดล้อม ระยะฟักตัวประมาณ 6-12 วัน

การติดต่อ

นกกระทาสามารถติดต่อจากการหายใจ หรือกินเชื้อที่ปนเปื้อนในน้ำ
และอาหาร

อาการ

นกกระทาที่เป็นโรคจะมีอาการทางระบบการหายใจ คือ หายใจลำบาก
นกกระทามักจะอยู่ในท่านั่งยื่นคอและหัวออกไปข้างหน้าอ้าปากเป็นระยะ ๆ
และหับตา มีน้ำตาและน้ำมูกไหล บางครั้งหายใจมีเสียงดัง ในระยะแรกน้ำมูก
จะมีสีใส แต่ต่อมาจะข้นขึ้นและอาจมีเลือดไหลปนมากับน้ำมูกด้วยประมาณ
1-4 สัปดาห์ ไซลด์ นกกระทาที่ป่วยจะตายเพราะมีก้อนหนองไปอุดตันหลอดลม
ทำให้หายใจไม่ออก

การป้องกันและรักษาโรค

ไม่มีการรักษาที่จำเพาะ อาจใช้ยาปฏิชีวนะหรือวิตามินผสมน้ำให้ นกกระทากินเพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อน ส่วนการป้องกันทำได้โดยหลีกเลี่ยงการ เลี้ยงนกกระทาต่างอายุละกัน ในกรณีที่มันนกกระทาป่วยหรือตายควรฆ่าและ จัดการเผาทำลายหรือฝังให้เรียบร้อย

โรคฝีดาษ (Flow pox)

เป็นโรคที่มีอาการรุนแรง สำหรับลูกนกกระทาอายุต่ำกว่า 3 เดือน นกกระทาใหญ่ที่เป็นโรคนี้แล้วจะไม่แสดงอาการเจ็บป่วยถึงตาย

สาเหตุ

เกิดจากเชื้อไวรัสพอกซ์ (Pox virus)

การติดต่อ

ติดต่อจากการได้รับเชื้อไวรัสจากสิ่งแวดล้อมที่ปนเปื้อนเชื้อจากขนและ สะเก็ดแผลที่แห้ง หรือติดโดยการสัมผัสโดยตรงผ่านทางผิวหนังที่เป็นแผลหรือ มีรอยขีดข่วน หรือผ่านเซลล์เยื่อเมือกของระบบหายใจส่วนต้นและช่องปาก ซึ่งไวต่อการติดเชื้อ มีถุงเป็นพากะที่สำคัญ พบว่าถ้าถูกกัตบริเวณตาจะทำให้เกิด การติดเชื้อบริเวณตา จากนั้นเชื้อไวรัสอาจแพร่กระจายไปยังกล่องเสียงโดย ผ่านทางท่อน้ำตาทำให้เกิดการติดเชื้อบริเวณระบบทางเดินหายใจส่วนต้น

อาการ

นกกระทาที่ติดเชื้อจะแสดงอาการได้ 2 ชนิด คือ

1) **ฝีดาษชนิดแห้ง** นกกระทาจะแสดงอาการหงอย ซึม ไม่กินอาหาร มีเม็ดตุ่ม คล้ายหูดเกิดขึ้นที่ในบริเวณที่ไม่มีขน เช่น หัว ขา เป็นต้น ซึ่งรอยโรคที่พบ จะหายเองภายใน 2 สัปดาห์ โรคนี้มีผลทำให้อัตราการเจริญเติบโตช้าลงและ ส่งผลให้ไข่ลดลง

2) **ฝีดาษชนิดเป็ยก** เกิดรอยโรคที่บริเวณเยื่อเมือกในช่องปาก ลิ้น คอหอย กล่องเสียง หลอดลม ทำให้ไม่สามารถกินน้ำและอาหารได้ อัตราการป่วยพบตั้งแต่มีการติดเชื้อเพียงไม่กี่ตัวในฝูงจนถึงการติดเชื้อทั่วทั้งฝูง ถ้าไวรัสมีความรุนแรงและไม่มีการควบคุมป้องกันโรค อัตราการตายกรณีของฝีดาษชนิดนี้พบว่าค่อนข้างต่ำ แต่อาจสูงถึงร้อยละ 50 ในกรณีของฝีดาษชนิดเป็ยกที่โรคมมีความรุนแรงหรือมีโรคแทรกซ้อน สำหรับนกกระทาใหญ่อาจแสดงอาการป่วย แต่ไม่ตายและจะแพร่เชื้อไปสู่ตัวอื่นได้ โรคนี้อาจติดต่อกันได้ถ้าอยู่รวมกันเป็นฝูง

การป้องกันและรักษาโรค

ไม่มีการรักษาที่จำเพาะ ทำโดยการให้ยาปฏิชีวนะเพื่อป้องกันการติดเชื้อแทรกซ้อน และให้วิตามินเอร่วมกับวิตามินซี เพื่อช่วยในการหายของแผล อาจใช้โพรพิโดนไอโอดีนแต้มที่รอยโรค ส่วนในกรณีที่มีรอยโรคที่หนังตาหรือที่เยื่อตาควรให้ยาป้ายตาหรือยาหยอดตา ซึ่งมีส่วนผสมของยาปฏิชีวนะ เพื่อลดความระคายเคืองและป้องกันการติดเชื้อแทรกซ้อน ในกรณีที่มีรอยโรคมิขนาดใหญ่มากอาจจำเป็นต้องทำการผ่าตัดต้อออก ส่วนการป้องกันทำได้โดยการทำวัคซีนป้องกันโรคฝีดาษให้กับนกกระทา รวมถึงคอยหมั่นสังเกตลูกนกกระทาและรีบแยกตัวที่ป่วยออกจากฝูงโดยเร็ว

Figure 2. Bobwhite quail infected with quailpox virus.

<http://www.thepoultrysite.com/articles/154/bobwhite-quail-production-and-management-guide/>

ภาพที่ 23 นกกระทาตายด้วยโรคฝีดาษ ซึ่งไม่สามารถกินน้ำและอาหารได้เนื่องจากมีเยื่อเมือกในช่องปาก ลิ้น คอหอย กล่องเสียง หลอดลม

ภาพที่ 24 เม็ดตุ่มคล้ายหูดเกิดบริเวณใบหน้าที่ไม่เม็ข

<http://forum.backyardpoultry.com/viewtopic.php?f=5&t=7971445&start=30>

โรคอหิวาต์ (Fowl cholera)

เป็นโรคระบาดรุนแรงที่พบในนกกระทา มีอัตราการป่วยและอัตราการตายสูง มักพบการระบาดในช่วงที่มีอากาศเปลี่ยนแปลง พบได้ในนกกระทาทุกอายุแต่จะมีความรุนแรงในนกกระทาที่โตเต็มวัย

สาเหตุ

เกิดจากเชื้อแบคทีเรียพาสจูเรลล่า มัลโตซิดา (*Pasteurella multocida*)

การติดต่อ

นกกระทาสามารถติดเชื้อได้โดยการกินอาหารและน้ำที่มีเชื้อโรคชนิดนี้ ปะปนเข้าสู่ร่างกาย

อาการ

อาการมี 2 แบบ คือ แบบเฉียบพลันและแบบเรื้อรัง กรณีเฉียบพลัน นกกระทาอาจตายอย่างกะทันหันโดยไม่แสดงอาการป่วยใด ๆ หรือแสดงอาการ เบื่ออาหาร ซึม มีน้ำมูก ขนร่วง หายใจถี่ ท้องเสีย ถ่ายอุจจาระเป็นสีเขียวหรือเหลือง ใบหน้ามีสีคล้ำกว่าปกติ ส่วนกรณีเรื้อรังนกกระทาจะแสดงอาการป่วยนานเป็นเดือน อาจแสดงอาการหน้าบวม ในบางตัวอาจบวมที่ขาทำให้เดินไม่สะดวก

การป้องกันและรักษาโรค

รักษาความสะอาดภายในโรงเรือน เพราะความชื้นแฉะหรือสกปรก จะเป็นสาเหตุชักนำทำให้นกกระทาติดเชื้อได้ง่าย นอกจากนี้ ควรฉีดวัคซีนป้องกันโรค แก่นนกกระทาเพื่อป้องกันโรค ส่วนนกกระทาที่ป่วยสามารถรักษาได้โดยการให้ยา กลุ่มซัลฟา

โรคลำไส้อักเสบแบบมีแผลเปื่อย (Ulcerative enteritis หรือ Quail disease)

เป็นโรคที่พบได้บ่อยในนกกระทาในกรงเลี้ยง พบได้ในนกกระทาทุกกลุ่มอายุ แต่นกกระทาอายุน้อยจะไวต่อโรคนี้อีกกว่า พบอัตราการตาย 100% ใน 2-3 วัน

สาเหตุ

เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย *โคลอสทริเดียม โคลินัม* (*Clostridium colinum*) มีระยะฟักตัวประมาณ 5-14 วัน

อาการ

แสดงอาการตายเฉียบพลัน อาจพบร่วมกับน้ำหนักลดหรือไม่ก็ได้ อาจพบอาการคล้ายโรคบิด เช่น ซึม ขนหยิกหยอง ท้องเสียปนเลือดหรืออุจจาระมีสีขาวปน มักพบในนกกระทาที่ติดเชื้อมานาน สัตว์จะหายป่วยภายใน 2-3 สัปดาห์ ถ้าผ่าซากจะพบแผลหลุมที่บริเวณลำไส้เล็ก ถ้ามีการติดเชื้อมักรักษาอาจเห็นรอยโรคไม่ชัดเจน

การติดต่อ

นกกระทาจะติดเชื้อมาจากการกินอุจจาระที่ปนเปื้อนเชื้อ สัมผัสโดยตรงหรือจากนกกระทาที่หายจากโรคถือเป็นพาหะในฝูง และสามารถแพร่เชื้อให้กับตัวอื่น ๆ ในฝูงได้ ซึ่งนกกระทาที่ติดเชื้อมักรักษาโดยเชื้อมาจากอุจจาระหรือปัสสาวะ ซึ่งนกกระทาสายพันธุ์บอบไวท์จะไวต่อโรคนี้นมากที่สุด สปอร์ของเชื้อสามารถมีชีวิตในสิ่งแวดล้อมได้นานหลายเดือน

การป้องกันและรักษาโรค

ผสมยาแบคทีเรียซินในอาหารขนาด 200 กรัม/ตัน เพื่อป้องกันโรค ส่วนในกรณีรักษาโรคให้ใช้ สเตربتอิมัยซิน (0.006%) และฟูราโซลิโดน (0.02%) ผสมอาหาร ซึ่งการป้องกันโรคนี้นี้จะต้องเน้นที่การจัดการฟาร์มที่ดี เช่น หลีกเลี่ยงการนำเข้านกกระทาฝูงใหม่เข้ามาในฝูงที่มีอยู่เดิม พบว่าการเลี้ยงหนาแน่นจนเกินไปจะเป็นสาเหตุโน้มนำได้ ควรใช้กรงในนกกระทาพ่อ-แม่พันธุ์ นกกระทาที่แสดงอาการป่วยหรือตายให้นำออกจากฝูงทันที ควรทำความสะอาดกรง ฟันคอกโดยใช้น้ำยาฆ่าเชื้อ

โรคไข้ขาว (Pullorum)

เป็นโรคที่ระบาดที่มีความร้ายแรงชนิดหนึ่ง อัตราการตายในนกกระทาสูงถึง 65-100%

สาเหตุ

มีสาเหตุมาจากเชื้อแบคทีเรียซัลโมเนลลา กาลินารูม (*Salmonella gallinarum*)

การติดต่อ

การแพร่ระบาดของเชื้อชนิดนี้เป็นไปได้ง่ายและรวดเร็วมากนับตั้งแต่ฟักออกเป็นตัวก็สามารถติดเชื้อได้ทันที คือ ถ้าเราเอาไข่ที่ติดเชื้อไปฟักในตู้ฟัก เมื่อฟักเป็นตัวก็จะทำให้ติดเชื้อระบาดไปยังตัวอื่น ๆ นอกจากนี้ การบรรจุหีบห่อหรือการกกลูกนกเป็นจำนวนมากก็จะทำให้โรคนี้อุบัติได้ง่าย ลูกนกที่รอดตายก็จะมีเชื้อโรคอาศัยอยู่ที่รังไข่หรืออัมตะ เมื่อเติบโตเป็นนกใหญ่ก็จะเป็นตัวแพร่โรคต่อไป โดยเชื้อโรคจะปะปนกับอุจจาระติดมากับเปลือกไข่ หรือปะปนมากับอาหารและน้ำจากนกที่ป่วยเป็นโรคนี้นี้ ทำให้มีนกป่วยเป็นโรคนี้อยู่เสมอ

อาการ

ถ้าเป็นนกกะทาใหญ่การระบาดจะรวดเร็วมาก แต่จะติดต่อกันไปเรื่อย ๆ นกกระทาที่ป่วยเป็นโรคนี้นี้จะมีอาการหงา ปีกตก หน้าซีด เบื่ออาหาร และมีอาการท้องร่วง ถ้าเป็นในลูกนกกะทาจะทำความเสียหายมาก มีอัตราการตายสูงมากคิดเป็น 80-90% โดยลูกนกกะทามักจะตายในเปลือกหรือตายภายหลังจากที่ฟักออกจากไข่ในช่วง 5-10 วัน และจะตายไปเรื่อย ๆ ไปจนมีอายุ 2-3 สัปดาห์ ร่วมกับมีอาการเบื่ออาหารท้องร่วงมีอุจจาระสีขาวยที่ก้น และตายในที่สุด สำหรับลูกนกกะทาที่รอดจะมีการเจริญเติบโตช้ามาก และมีเชื้อโรคอาศัยอยู่ที่รังไข่หรืออัมตะทำให้มีการถ่ายทอดไปยังไข่หรือลูกนกกะทาต่อไปได้

การป้องกันและรักษาโรค

ทำความสะอาดบริเวณโรงเรือนตลอดทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ทำการเลี้ยงนกกระทา โดยใช้ น้ำยาฆ่าเชื้อโรคและควรทำการตรวจโรคซีขาวในนกเมื่อเลี้ยงจนมีอายุ 5 เดือนขึ้นไป ทุก ๆ ตัว ถ้าหากทำการตรวจสอบแล้วพบโรคนี้อาจต้องทำการตรวจซ้ำ ๆ 4-6 สัปดาห์ คัดตัวที่เป็นโรคทำลายทิ้งเสีย ในกรณีนำนกจากที่อื่นมาเลี้ยงจะต้องแยกเลี้ยงไว้ต่างหาก 3 สัปดาห์ เป็นอย่างน้อย โดยให้ห่างจากเล้าเดิม และควรทำการทดสอบโรคนี้อีกก่อนนำเข้าฝูง ส่วนการใช้ยาในกลุ่มซัลฟาพอที่จะช่วยลดอัตราการตายของลูกนกได้บ้าง แต่การรักษาโรคนี้อาจไม่เป็นที่นิยมกระทำกัน เพราะจะทำให้เป็นการเก็บตัวที่เป็นโรคเอาไว้ อันจะเป็นการทำให้เกิดโรคนี้อันตรายในฟาร์มได้

โรคบิด (Coccidiosis)

มักพบในนกกระทาอายุ 2-6 สัปดาห์ พบได้ทั้งในนกกระทาเลี้ยงและนกกระทาตามธรรมชาติ นกกระทาที่อายุมากจะมีความต้านทานต่อโรคสูง

สาเหตุ

เกิดจากเชื้อโปรโตซัวชนิดไอเมอเรีย (*E. lettyae*, *E. dispersa*, *E. coloni*) มีระยะฟักตัวประมาณ 4-7 วัน

อาการ

นกกระทาที่ป่วยเป็นโรคบิดจะกินอาหารลดลงแต่กินน้ำมากขึ้น หงอยซึม ขนยุ่ง ปีกตก ท้องร่วง มีเลือดปนออกมากับอุจจาระ มักจะเห็นเป็นสีแดงน้ำตาลหรือแดงเข้ม จากนั้นขาอ่อน ซีด และตายถ้าไม่ได้รับการรักษา

การติดต่อ

นกกระทาสามารถติดโรคนี้อีกจากการกินอุจจาระที่ปนเปื้อนเชื้อที่แพร่กระจายอยู่ตามพื้นคอก

การป้องกันและรักษาโรค

ทำการรักษาโดยใช้ยาโมเนนซินและซาลิมัยซิน ส่วนการป้องกันโรคให้ใช้ยาป้องกันโรคบิดผสมอาหารให้นกกระทากิน ตรวจสอบและจัดการกรงเลี้ยงให้สะอาดอยู่เสมอ

โรคสารพิษจากเชื้อรา (Mycotoxicosis)

สาเหตุ

เกิดจากสารพิษที่สร้างขึ้นจากเชื้อรา โดยส่วนมากเป็นสารอะฟลาทอกซิน (Aflatoxin) มักพบปนเปื้อนในวัตถุดิบที่ใช้ผสมอาหารสัตว์ เช่น ข้าวโพด ถั่วลิสง ถั่วเหลือง

การติดต่อ

นกกระทาจะได้รับสารพิษจากเชื้อราผ่านทางกรงอาหารที่ปนเปื้อน

อาการ

ในกรณีเฉียบพลัน เกิดจากการได้รับสารพิษจากเชื้อราในขนาดที่สูงมาก ทำให้ตับอักเสบ ไตวาย ลำไส้อักเสบและตาย หรืออาจตายโดยไม่แสดงอาการ ส่วนกรณีเรื้อรังเกิดจากการได้รับสารพิษดังกล่าว ในระดับต่ำถึงปานกลางมีผลทำให้ผลผลิตลดลง เช่น โตช้า อัตราการแลกเนื้อต่ำ ไข่ลด แต่ถ้านกกระทาได้รับสารพิษในระดับต่ำ จะมีผลต่อการกตัญมิคุ้มกันจนทำให้ติดเชื้อแทรกซ้อนได้

การป้องกันและรักษาโรค

เลือกซื้อวัตถุดิบอาหารที่มีคุณภาพ เก็บอาหารและวัตถุดิบอาหารสัตว์ เฉพาะที่แห้ง ไม่ควรนำอาหารเก่าขึ้นมาใช้เลี้ยงนกกระทา

ตารางการทำวัคซีนในนกกระทา

ช่วงอายุ	ชนิดวัคซีน	วิธีการให้วัคซีน
1 วัน	มาเร็กซ์	ฉีดเข้าใต้ผิวหนัง
7 - 10 วัน	นิวคาสเซิล	หยอดตาหรือจุ่ม
2 สัปดาห์	ฝีดาษ	แทงปีก
4 สัปดาห์	นิวคาสเซิลและหลอดลมอักเสบ	ละลายน้ำให้กิน
ทุกๆ 3 - 4 เดือน	นิวคาสเซิล	ละลายน้ำให้กิน

ที่มา : บวรศักดิ์, 2549

วิธีการทำวัคซีน

1. ฉีดเข้าใต้ผิวหนัง ใช้เข็มฉีดยาเบอร์ 20 ขนาด ½ นิ้ว ฉีดเข้าใต้ผิวหนังบริเวณต้นคอ ต้องระวังอย่ากดเข็มต่ำลงไปใกล้กล้ามเนื้อคอนกกระทาหรือฉีดทะลุหนังคอ

2. หยอดตาหรือจุ่ม การหยอดตา ทำโดยการหยอดวัคซีนลงกลางลูกตาของนกเพียงด้านใดด้านหนึ่ง ส่วนการหยอดจุ่ม ให้ใช้นิ้วมือปิดรูจุ่มข้างหนึ่งแล้วหยดวัคซีนที่รูจุ่มอีกข้างหนึ่ง เมื่อนกสูดน้ำวัคซีนแล้วจึงปล่อยนิ้ว

3. แทงปีก นิยมใช้ในการทำวัคซีนฝีดาษ ทำโดยใช้เข็มรูปช้อนซึ่งจะมีรูสำหรับกักวัคซีนไว้ จากนั้นให้จุ่มเข็มลงในวัคซีน โดยเอียงขวดวัคซีนเล็กน้อยแล้วแทงเข็มทะลุผ่านพังผืดของปีกนกกระทา ระวังอย่าให้แทง ผ่านขน กล้ามเนื้อหรือกระดูก

4. ละลายน้ำ น้ำที่ใช้จะต้องเป็นน้ำที่สะอาดและเย็น ถ้าเป็นน้ำประปาควรพักน้ำไว้ประมาณ 24-48 ชั่วโมง เพราะสารเคมีและคลอรีนในน้ำประปาจะทำให้วัคซีนเสื่อมคุณภาพได้ และควรผสมนมผงสกัดไขมัน (หางนมผง) ในอัตราส่วน 100 กรัมต่อน้ำ 40 ลิตร ใช้ผสมวัคซีนปริมาณ 1,000 โด๊ส

← ภาพที่ 25 การทำวัคซีนในนกรกระทา

<http://www.chiangraifocus.com/forums/index.php?action=dattach;topic=65408.0;attach=352184;image>

ภาพวัคซีน

→ ภาพที่ 26 วัคซีนนิวคาสเซิล

← ภาพที่ 27 วัคซีนฝีดาษ

← ภาพที่ 28 วัคซีนรวมนิวคาสเซิล และหลอดลมอักเสบติดต่อกัน

เอกสารอ้างอิง

จิโรจ ศศิปรียจันทร์. 2553. โรคสำคัญในไก่. บริษัท ธนาเพรส จำกัด. กรุงเทพฯ. 338 หน้า.

ไชยา อัยสูงเนิน. 2547. นกกระทา (Partridge) พิมพ์ครั้งที่ 4. สำนักพิมพ์ฐานเกษตรกรรม. นนทบุรี. 71 หน้า.

บวรศักดิ์ หัสดิน ณ ออยุธยา. 2549. คู่มือ การเลี้ยงนกกระทาเชิงธุรกิจ. สำนักพิมพ์เพชรกระรัต. กรุงเทพฯ. 55 หน้า.

สุวรรณ เกษตรสุวรรณ. 2530. นกกระทา ฉบับปรับปรุงใหม่. คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริพันธ์ โมธาบ. 2548. การเลี้ยงนกกระทา. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

สำนักพัฒนาอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์. 2559. สูตรอาหารสัตว์ชนิดต่างๆ.

อภิชัย รัตนวราหะ. 2541. การเลี้ยงนกกระทา. ไร่เขียว. กรุงเทพฯ. 38 หน้า

อรวรรณ ชินราศรี. 2547. เทคโนโลยีการผลิตสัตว์ปีก. ห้างหุ้นส่วนจำกัด อภิชาตการพิมพ์. มหาสารคาม. 206 หน้า.

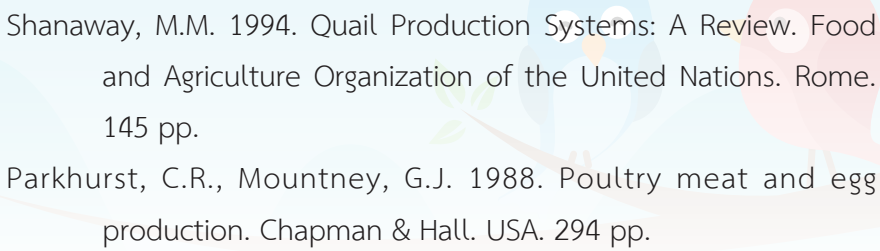
[Buchholz, P.S., Fairbrother, A.](#) 1992. Pathogenicity of *Salmonella pullorum* in northern bobwhite quail and mallard ducks. [Avian Dis.](#) 1992 Apr-Jun;36(2):304-12.

Butcher, G.D., Jacob, J.P., Mather, F.B. 2015. Common poultry disease. The Veterinary Medicine-Large Animal Clinical Sciences Department, UF/IFAS Extension. University of Florida. 15 pp.

Kahn, C.M., Line, S. 2010. The Merck Veterinary Manual, 10th edition. Whitehouse Station: Merck & Co. USA. 2945 pp.

Lima, F.S., Santin, E., Paulillo, A.C., Junior, L.D., de Moraes, V.M.B., Schocken-Iturrino, R.P. 2004. Japanese Quail (*Coturnix coturnix japonica*) as Newcastle Disease Virus Carrier. International Journal of Poultry Science 3 (7): 483-484.

-
- Shanaway, M.M. 1994. Quail Production Systems: A Review. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Rome. 145 pp.
- Parkhurst, C.R., Mountney, G.J. 1988. Poultry meat and egg production. Chapman & Hall. USA. 294 pp.
- Tuuly, T.N., Dorrestein, G.M., Jones, A.K. 2009. Handbook of Avian Medicine, second edition. Saunders Elsevire. USA. 478 pp.
- Samour, J. 2008. Avian Medicine, second edition. Mosby Elsevier. USA. 525 pp.
- Prabakaran, R. 2003. Good practices in planning and management of integrated commercial poultry production in South Asia. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Rome. 97 pp.

สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์

หากสัตว์ปีกของท่านมีอาการดังต่อไปนี้

มีการตายโดยไม่ทราบสาเหตุ

- ◆ สัตว์ปีกที่เลี้ยงในระบบฟาร์ม มีอัตราการตายอย่างน้อยร้อยละ 1 ภายใน 2 วัน หรือมีอัตราการกินอาหารและน้ำลดลงร้อยละ 20 ภายใน 1 วัน
- ◆ สัตว์ปีกที่เลี้ยงแบบหลังบ้าน มีอัตราการตายอย่างน้อยร้อยละ 5 ภายใน 2 วัน และแสดงอาการอื่นร่วมด้วย ดังนี้
- ◆ ตายกะทันหัน
- ◆ อาการระบบทางเดินหายใจ เช่น หายใจลำบาก หน้าบวม น้ำตาไหล
- ◆ อาการทางระบบประสาท เช่น ชัก คอบิด
- ◆ ท้องเสีย ขนยุ่ง ชิม ตาขุ่น ไม่กินอาหาร ไข่ลด ไข่รูปร่างผิดปกติ หงอนเหียงมีสีคล้ำ หรือ หน้าแข้งมีจุดเลือดออก

รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ท้องถิ่นทันที